

Rok 1989

<http://rok1989.pl/r89/wegry/historia/8634,Wegry-Wegierska-Republika-Ludowa.html>
2019-06-25, 21:05

Węgry – Węgierska Republika Ludowa

Punktem zwrotnym w powojennej historii Węgier była rewolucja, która rozpoczęła się 23 X 1956 r. W przeciągu kilku dni przywrócono wówczas demokrację, rząd kierowany przez Imre Nagya wystąpił z Układu Warszawskiego. Nadzieje stłumiła druga interwencja Armii Sowieckiej, rozpoczęta 4 listopada. Bohaterski opór powstańców, wobec braku pomocy ze strony Zachodu, został przełamany. Ogółem w walkach zginęło blisko trzy tysiące Węgrów, tysiące było rannych, kraj opuściło ponad 200 tysięcy uchodźców. Sowieci zainstalowali nowy rząd pod przewodnictwem Janosa Kadara, który rozpoczął masowe represje. Skazano ponad 22 tysiące osób, wobec 229 wykonano wyrok śmierci. Wśród straconych znalazł się Imre Nagy, którego ciało pochowano w anonimowym grobie.

Po kilku latach represji i tłumienia wszelkiego oporu reżim Kadara złagodził swoją politykę. W latach 60. przeprowadzono reformy ekonomiczne, które przyniosły poprawę poziomu życia. Z czasem politykę władz zaczęto określać mianem „gulaszowego socjalizmu”. Pamięć o krwawych represjach sprawiała, iż przez całe lata nie prowadzono działalności opozycyjnej o bardziej

powszechnym charakterze. Integracja środowisk opozycyjnych rozpoczęła się dopiero w drugiej połowie lat 70., między innymi pod wpływem działalności czechosłowackiej Karty 77. W pierwszej połowie lat 80. stopniowo pojawiały się kolejne grupy opozycyjne, wydawano niezależne pisma.

Proklamowanie przez Michaiła Gorbaczowa polityki pierestrojki przyczyniło się do ożywienia kręgów reformatorskich w Węgierskiej Socjalistycznej Partii Robotniczej. Konsolidowała się również opozycja. Do jej najważniejszych nurtów należały powstałe w październiku 1987 r. Węgierskie Forum Demokratyczne, utworzony w marcu 1988 r. Związek Młodych Demokratów (Fidesz) oraz powołany w listopadzie 1988 r. Związek Wolnych Demokratów. Jesienią 1988 r. rozpoczął się proces odbudowy historycznych partii opozycyjnych.

15 III 1988 r. w Budapeszcie doszło do pierwszej od lat masowej demonstracji opozycyjnej. W kolejnych miesiącach organizowano je wielokrotnie, postawa władz była niejednoznaczna - niekiedy używano siły, innym razem tolerowano zgromadzenia. Przykładowo w czerwcu 1988 r. najpierw brutalnie rozproszono manifestantów, którzy chcieli uczcić pamięć Imre Nagya, by dwa tygodnie później milcząco zaakceptować demonstrację solidarności z Węgrami prześladowanymi w Rumunii. 23 października siły policyjne zaatakowały demonstrantów zebranych w rocznicę rewolucji 1956 r.

W 1988 r. w wewnątrzpartyjnej rozgrywce

zwyciężyła frakcja reformatorska. W maju 1988 r. ze stanowiska ustąpił Kadar, nowym sekretarzem generalnym WSPR został uznawany za liberała Károly Grósz. W listopadzie 1988 r. premierem został kolejny reformator, Miklós Németh. Nowe kierownictwo zdecydowało się na rozpoczęcie daleko idących zmian systemu politycznego. Już 11 II 1989 r. partia zaakceptowała odbudowę systemu wielopartyjnego. Wkrótce pojawiły się dziesiątki nowych ugrupowań politycznych. Jednocześnie zmieniono ocenę wydarzeń z 1956 r., uznając, iż doszło wówczas do powstania narodowego.

22 III 1989 r. główne ugrupowania opozycyjne postanowiły skoordynować swoje działania. Powołano Okrągły Stół Opozycji – w celu wypracowania wspólnego stanowiska w najważniejszych kwestiach i prowadzenia jednolitej polityki wobec władz. W początkach kwietnia WSPR próbowała rozpocząć oddzielne negocjacje z wybranymi ugrupowaniami, propozycja ta została jednak odrzucona. Ostatecznie 13 VI 1989 r. rozpoczęto rozmowy „trójkątnego stołu”, w których obok władz i opozycji reprezentowane były również organizacje społeczne i związki zawodowe.

Trzy dni później, 16 czerwca, około ćwierć miliona ludzi uczestniczyło w Budapeszcie w uroczystym pogrzebie Imre Nagya. 6 lipca został on formalnie zrehabilitowany. Za symboliczny należy uznać fakt, iż tego samego dnia zmarł Janos Kadar. W międzyczasie w maju 1989 r. rozpoczęto likwidację zasieków na granicy z Austrią. We wrześniu otwarto ją całkowicie, by umożliwić

ucieczkę tysiącom obywateli NRD.

Negocjacje zakończono 18 września.

Najważniejszym elementem podpisanego porozumienia była zapowiedź wolnych wyborów parlamentarnych. Ponieważ jednak wiele ważnych kwestii (m.in. dotyczących wyboru prezydenta czy losów majątku partii komunistycznej) nie zostało rozstrzygniętych, Fidesz i Związek Wolnych Demokratów nie podpisały ugody. Doprowadziły one do rozstrzygnięcia tych problemów w trakcie przeprowadzonego 26 listopada referendum.

7 X 1989 r. WSPR została rozwiązana, na jej bazie powołano Węgierską Partię Socjalistyczną. 18 października parlament zmienił konstytucję, formalnie ustanawiając system wielopartyjny. Pięć dni później zmieniono nazwę państwa, zamiast „Węgierskiej Republiki Ludowej” wprowadzając „Republikę Węgierską”.

25 III 1990 r. na Węgrzech odbyły się pierwsze w Europie Środkowo-Wschodniej wolne wybory parlamentarne. Zwyciężyło w nich Węgierskie Forum Demokratyczne. Nowym premierem został József Antall, Árpád Göncz objął urząd prezydenta.

Budapeszt, październik 1956 (FIA/Rue des Archives/FORUM)

Węgry, 15 marca 1989 (Krzysztof Miller/Agencja Gazeta)

Demontaż zasieków na granicy austriacko-węgierskiej, maj 1989 (DPA/FÖRUM)

Demonstracja w rocznicę rewolucji 56 roku, 23 października 1989 (Topham Picturepoint/FORUM)

Zobacz również

[Historia](#)

[Kalendarium](#)

[Galeria](#)

[Czytelnia](#)
[Linki](#)